

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Aan de Staatssecretaris voor Rechtsbescherming
Zijne Excellentie, mr. Teun Struycken
Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag

Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM)
Postbus 778
2300 AT Leiden

Leiden, 18 maart 2025

Betreft: Reactie op het wetsvoorstel Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming

Hooggeachte Staatssecretaris Struycken,

Namens de Werkgroep Jeugdrecht van het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) brengen wij onder uw aandacht onze zorgen met betrekking tot het wetsvoorstel Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming. Dit wetsvoorstel beoogt de rechtsbescherming van kinderen en ouders in jeugdbeschermingszaken te versterken, onder andere door verbeteringen in de besluitvorming en rechtsgang. Hoewel wij het uitgangspunt van het wetsvoorstel onderschrijven, constateren wij dat de procespositie van kinderen in de jeugdbescherming in Nederland nog steeds tekortschiet en onvoldoende gewaarborgd is in de voorgestelde wijzigingen.

Een sterke rechtspositie voor kinderen in jeugdbeschermingsprocedures is van fundamenteel belang voor het waarborgen van hun rechten, zoals vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK). Wij maken ons zorgen over de beperkte mogelijkheden voor kinderen om zelfstandig toegang te krijgen tot de rechter en om hun stem effectief te laten horen. In deze brief lichten wij onze zorgen nader toe en doen wij aanbevelingen om de rechtspositie van kinderen daadwerkelijk te versterken binnen de kaders van het voorgestelde wetsvoorstel.

Versterking van de stem van het kind

Hoewel de voorgestelde wijzigingen bijdragen aan een mogelijk sterkere rechtsbescherming van kinderen, zijn er nog verbeteringen nodig om volledig te voldoen aan de verdragsverplichtingen die voortvloeien uit het IVRK. Het wetsvoorstel zou meer recht doen aan deze verplichtingen door te garanderen dat kinderen formeel, maar ook praktisch toegang hebben tot juridische ondersteuning en inspraak in hun eigen toekomst.

Kinderen en jongeren hebben in het Nederlandse staatsbestel in beginsel geen eigen stem en geen eigen vertegenwoordiging. Zij zijn daarin afhankelijk van hun ouders en verzorgers, allerlei deskundigen, de Raad voor de Kinderbescherming of rechtelijke organisaties. Juist omdat kinderen zelf geen formele positie kunnen innemen in besluitvormingsprocessen die hun belangen direct raken, is het essentieel dat hun stem expliciet en op een structurele en gelijkwaardige manier wordt gewaarborgd.

A. Hoorrecht

Het NJCM is positief over het verlagen van de leeftijdsgrens in het kader van het (directe) hoorrecht van kinderen van twaalf naar acht jaar.¹ Het NJCM tekent daarbij aan dat de mogelijkheid om kinderen vanaf vier jaar door de rechter te horen zou moeten worden onderzocht, conform het gestelde in het rapport 'Kind in proces'.² Kinderen hebben niet alleen het recht om rechtstreeks te worden gehoord, maar ze vinden het ondanks de ervaren spanning en belasting ook belangrijk om zelf met de rechter te spreken, zo blijkt uit onderzoek.³ Daarbij passen wel enige kanttekeningen. Zo behoeft de uitvoering wat betreft kindvriendelijkheid verbetering.⁴ General Comment 12 van het VN-Kinderrechtencomité biedt daarvoor de nodige handvatten.⁵

Voorts dient de rechter op grond van artikel 12 lid 1 IVRK passend belang te hechten aan de mening van het kind. Dit moet gebeuren in overeenstemming met diens leeftijd en rijpheid en met inachtneming van het bepaalde in artikel 5 IVRK over de zich ontwikkelende vermogens van het kind.⁶ Dit houdt in dat de rechter het kind hoort te informeren over het belang dat is gehecht aan diens mening en wat vanuit het kindgesprek is meegenomen in de uiteindelijke beslissing.⁷ In de rechtspraak is hiervoor nog te weinig aandacht en ook in de toelichting op het wetsvoorstel ontbreken verwijzingen naar deze verplichte terugkoppeling.⁸

B. Procespositie kind

Het NJCM is verheugd dat het wetsvoorstel de formele zelfstandige rechtsingang van kinderen van twaalf jaar en ouder uitbreidt en de informele rechtsingang in meer gevallen openstelt voor kinderen die jonger zijn, maar in staat worden geacht tot een redelijke waardering van hun belangen.⁹ Tegelijkertijd betreurt het NJCM het dat de aanbeveling uit het rapport 'Kind in proces' om kinderen (vanaf twaalf jaar) procesbekwaam te verklaren niet is gevolgd. Het voor kinderen in zowel artikel 6 lid 1 en 8 EVRM als in artikel 12 IVRK verankerde recht op effectieve toegang tot de rechter is in familie- en jeugdbeschermingsprocedures naar onze mening onvoldoende gewaarborgd.¹⁰

¹ Wetsvoorstel onder 3.4.2.

² Bruning M.R. e.a., *Kind in proces: van communicatie naar effectieve participatie*, Meijers-reeks nr. 335. Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2020.

³ General Comment 12, par. 21. Zie ook Bruning, M.R., *De rechtsbescherming en procespositie van het kind: ontwikkelingen en belemmeringen*. Congresbundel J.f.v. Grotius, 20 November 2023.

⁴ Rapport 'Kind in proces'. Zie ook Villa Pinedo, *Zie mij en hoor(r)echt*, 13 september 2024 en Tromp B., *De kinderrechtster heeft tien minuten om het kind van ouders in een scheidingszaak aan te horen*, NRC, 16 juli 2024.

⁵ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, onder 2.

⁶ Zie daarover: VN-Kinderrechtencomité, *Statement of the Committee on the Rights of the Child on article 5 of the Convention on the Rights of the Child*, 11 oktober 2023, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/crc/statements/CRC-Article-5-statement.pdf>.

⁷ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 45 en General Comment 14, par. 97.

⁸ Rapport 'Kind in proces', zie onder meer onder 5.5.3.5.

⁹ Wetsvoorstel onder 3.4.5.

¹⁰ HR 5 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3535, r.o. 3.8. Zie ook T. Liefwaard, *Access to Justice for Children: Towards a Specific Research and Implementation Agenda*, IJCR 2019/27, afl. 2, p. 195-227.

Het VN-Kinderrechtencomité zal in de, nu in voorbereiding zijnde General Comment 27 over *Access to justice and effective remedies*, licht werpen op wat er in dit kader van Staten wordt verwacht.¹¹ De procespositie van kinderen zou aan de hand van deze *General Comment* opnieuw en geïntegreerd moeten worden doordacht, ook omdat het Nederlandse systeem gekenmerkt wordt door ‘een wirwar aan regelingen’.¹² Zolang kinderen procesonbekwaam zijn en wat processuele bevoegdheden betreft aangewezen blijven op hun wettelijke vertegenwoordiger(s), bepleiten wij het hiernavolgende.

Bijzondere curator

Los van hun procesonbekwaamheid knelt de effectieve toegang tot de rechter voor kinderen volgens het NJCM vooral als het gaat om (de invulling van de taak van) de bijzondere curator ex artikel 1:250 BW. Familie- en jeugdbeschermingsprocedures kunnen leiden tot een inbreuk op fundamentele rechten. Daarbij bestaat het risico dat kinderen en hun wettelijke vertegenwoordiger(s), dat wil zeggen de ouder(s) en voogd(en), tegenstrijdige belangen hebben.¹³ De roep om in deze gevoelige zaken standaard een bijzondere curator in te zetten als vertegenwoordiger van het kind klinkt dan ook regelmatig,¹⁴ net als de aanbeveling de tekst van artikel 1:250 BW aan te passen.¹⁵ Het is daarom opmerkelijk dat de positie van de bijzondere curator in de toelichting op het wetvoorstel niet wordt besproken.

Benoeming bijzondere curator

Een bijzondere curator kan op verzoek van een belanghebbende, onder wie kinderen, of ambtshalve worden benoemd. De rechter mag alleen tot benoeming van een bijzondere curator overgaan, als de ouder(s) hun kind niet kunnen of willen vertegenwoordigen, als ze ‘stilzitten’ of het belang anders waarderen dan het kind.¹⁶ Daarbij geldt dat er sprake moet zijn van een (potentieel) belangenconflict tussen de ouder(s) en het kind of onderling tussen de ouders,¹⁷ dat direct raakt aan de verzorging en opvoeding van het kind. Voorts moet de rechter ervan overtuigd zijn dat de benoeming van een bijzondere curator in het belang van het kind is. Een en ander betekent dat kinderen geen recht

¹¹ VN-Kinderrechtencomité, *Concept Note: General Comment on Children’s Rights to Access to Justice and Effective Remedies*, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/crc/gcomments/gc27/gc27-concept-note.pdf>.

¹² Rapport ‘Kind in proces’, p.28 en samenvatting p.12.

¹³ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 36. In het vervolg van deze bijdrage wordt, indien van toepassing, in verband met de leesbaarheid alleen ‘ouder(s)’ gebruikt in plaats van ouder(s) en voogd(en).

¹⁴ Zie onder meer Adviescommissie rechtsbescherming en rechtsstatelijkheid in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming (commissie-Van Dooijeweert), *Kinderen en ouders met recht goed beschermd*, 2024. Zie ook Bruning, M.R., *De rechtsbescherming en procespositie van het kind: ontwikkelingen en belemmeringen*.

¹⁵ Rapport ‘Kind in proces’, p. 263 en (anders) Doek J., ‘De bijzondere curator: een ‘counsel for the child’ of een instrument van de rechtbank?’ In: Smits V., De Jong R., Van der Linden A., *In verbondenheid. Opstellen aangeboden aan professor mr. Paul Vlaardingerbroek ter gelegenheid van zijn emeritaat*, Deventer: Wolters Kluwer 2017, 221-234.

¹⁶ Hoge Raad, 5 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3535, r.o. 3.5.2 en minister van Justitie, Kamerbrief 4 december 2003, Kamerstukken II 2003/04, 29200 VI, 116, p. 3.

¹⁷ Mol C., *The Child’s Right to Participate in Family Law Proceedings according to International and European Human Rights Law. Represented, Heard or Silenced?* (Intersentia, 2022), 38.

hebben op een bijzondere curator. Dit blijkt ook uit de rechtspraak: verzoeken tot benoeming van een bijzondere curator worden lang niet altijd ingewilligd.¹⁸

Passend belang hechten aan mening van het kind

In familie- en jeugdbeschermingszaken hoort de rechter de rechten en belangen van de verschillende belanghebbenden tegen elkaar af te wegen, waarbij geldt dat het belang van het kind voorop hoort te staan.¹⁹ Met het oog op de vaststelling daarvan en de te maken belangenafweging is de rechter verplicht het kind in de gelegenheid te stellen diens mening kenbaar te maken.²⁰ De rechter dient daarbij inzicht krijgen in de consistentie, kracht en onderliggende redenen die deze mening bepalen.²¹ Vervolgens hoort de rechter passend belang te hechten aan de mening van het kind, in overeenstemming met diens 'zich ontwikkelende vermogens' (artikel 5 en 12 lid 1 IVRK). Daarvoor is het nodig dat de rechter de leeftijd en rijpheid van het kind goed kan inschatten.

Voordelen bijzondere curator

Het kortdurende en officiële kindgesprek biedt daarvoor, hoe waardevol het direct horen ook is voor de beeldvorming van de rechter en voor het kind zelf, in onze optiek te weinig ruimte.²² Gezien de (in een Leidraad) voorgeschreven werkwijze, is een bijzondere curator in staat de rechter te informeren over zowel de *ins and outs* van de mening van het kind als diens (leeftijd en) rijpheid.²³ Daarnaast kan een bijzondere curator kinderen informatie, juridisch advies en psychologische ondersteuning bieden. Uit onderzoek blijkt dat kinderen daar vooraf, tijdens en na afloop van een gerechtelijke procedure behoefte aan hebben.²⁴ Het NJCM heeft echter twee ernstige bedenkingen bij de huidige uitvoeringspraktijk.

¹⁸ Rapport 'Kind in proces'. Zie ook: Pieters I., De bijzondere curator anno 2022. In de rug gedekt door de wet?, FJR 2022/26, p. 19-31 en Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, 19 december 2023, ECLI:NL:GHARL:2023:10776.

¹⁹ Artikel 3 lid 1 IVRK.

²⁰ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 32 en 74.

²¹ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 28-31 en General Comment 14, par. 44. Ook Mol C., The Child's Right to Participate in Family Law Proceedings according to International and European Human Rights Law. Represented, Heard or Silenced?.

²² Zie noot 4 en het rapport 'Kind in proces', onder 5.5.3.4. Zie voor het alleen in het verzoekschrift opnemen van de mening van het kind (artikel 799a lid 3 Rv): EHRM C v Croatia, App.no. [80117/17](https://www.echr.europa.org/en/cases/38537/2020) (2020).

²³ Leidraad werkwijze en verslag bijzondere curatoren ex artikel 1:250 BW, december 2024, zie <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/leidraad-werkwijze-en-verslag-bijzondere-curatoren-ex-art-1-250-bw.pdf>.

²⁴ Zie onder meer het rapport 'Kind in proces', het rapport van de commissie-Van Dooijeweert en *International Association of Youth and Family Judges and Magistrates* (IAYFJM), *Guidelines on Children in Contact with the Justice System*, 2017, par. 3.3.1-3.3.6, including recommendations and comments, <https://aimjf.info/guidelines/>. Ook: Tussenrapportage van de Evaluatie pilot kosteloze rechtsbijstand kindbescherming, maart 2024, p.24: 'Een bijzonder[e] curator zou een kind kunnen uitleggen wat er gebeurt, wat de mogelijkheden zijn en met het kind in gesprek kunnen gaan.'

1. *Bedenkingen bijzondere curator: leeftijdsgrens*

In de eerste plaats is een bijzondere curator volgens de Leidraad alleen gehouden tot het voeren van een persoonlijk gesprek met kinderen ouder dan acht jaar.²⁵ Het IVRK hanteert geen leeftijdsgrens voor het horen van kinderen, zoals het VN-Kinderrechtencomité in 2022 benadrukte.²⁶

Dat er in het wetsvoorstel, in lijn met het rapport 'Kind in proces', voor is gekozen om in beginsel alleen kinderen ouder dan acht jaar uit te nodigen voor het officiële kindgesprek, wil niet zeggen dat dit standaard ook zou moeten gelden voor een bijzondere curator. Integendeel, dit getuigt eerder van een paternalistisch perspectief dan van het (ook in het wetsvoorstel opgenomen) beginsel dat kinderen zelfstandige rechtssubjecten zijn, ongeacht hun leeftijd.²⁷ Uit neuropsychologische en pedagogische inzichten blijkt bovendien dat er al met kinderen vanaf vier jaar, zij het met de nodige begeleiding, een gesprek kan worden gevoerd.²⁸

2. *Bedenkingen bijzondere curator: taakopvatting*

In de (Nederlandse) rechtspraktijk wordt er vaak van uitgegaan, bijvoorbeeld in de Leidraad, dat een bijzondere curator de rechter onderbouwd moet adviseren over de vraag of deze, 'gelet op het resultaat van de gesprekken,' toewijzing van het betreffende verzoek al dan niet in het belang van de minderjarige acht.²⁹ Ook de tussenrapportage van de Evaluatie pilot kosteloze rechtsbijstand kinderbescherming gaat ervan uit dat een bijzondere curator de rechter advies zou moeten geven over wat deze in het belang van het kind acht. Zo valt in het kader van het al dan niet standaard benoemen van een bijzondere curator te lezen: 'Niet elke situatie leent zich hiervoor. Vaak krijgen rechters door het voorgesprek met een kind al een beeld van de wensen en behoeften van een kind. Ook mag ervan worden uitgegaan dat de GI en/of de RvdK goed weten wat in het belang van het kind is.'³⁰

Een dergelijke taakopvatting staat haaks op de invulling die het VN-Kinderrechtencomité geeft aan het horen van een kind 'door tussenkomst van een vertegenwoordiger' in artikel 12 lid 2 IVRK. Een bijzondere curator moet als vertegenwoordiger van het kind diens mening accuraat aan de rechter

²⁵ Leidraad werkwijze en verslag bijzondere curatoren ex artikel 1:250 BW, zie <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/leidraad-werkwijze-en-verslag-bijzondere-curatoren-ex-art-1-250-bw.pdf>.

²⁶ VN-Kinderrechtencomité, *Concluding Observations* Nederland, 9 maart 2022, par. 17a, zie <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-8119ea04b6392c11e6fb82c9f624c70d67cd5ecd/pdf>.

²⁷ M.R. Bruning, Versterking van de procedurele positie van de minderjarige in het jeugdbeschermingsrecht – een brug te ver?, in: (red.) W.H. van Boom, C. Breedveld-de Voogd, A.G. Castermans, M. de Deugd-Dijkman, J.Hijma, Een kwart eeuw Privaatrechtelijke opstellen, aangeboden aan prof. mr. H.J. Snijders ter gelegenheid van zijn emeritaat, Deventer: Wolters Kluwer 2016.

²⁸ Rapport 'Kind in proces', p. 264.

²⁹ Het lijkt erop dat er om die reden steeds vaker een gedragsdeskundige of familiemediator in plaats van een gespecialiseerde advocaat tot bijzondere curator wordt benoemd.

³⁰ Tussenrapportage, p. 24. Kinderen zien overigens noch de RvdK noch de GI als hun vertegenwoordiger.

overbrengen.³¹ Dit is volgens het VN-Kinderrechtencomité ‘*of utmost importance*’, zelfs als de mening van het kind naar het oordeel van de bijzondere curator niet in diens belang zou zijn.

Het betekent dat de huidige, gaandeweg ontwikkelde praktijk op de schop moet: een bijzondere curator vertegenwoordigt het kind en is geen ‘instrument van de rechter’.³² Het kan bovendien schadelijk zijn voor (de ontwikkeling van) het kind als ‘haar’ of ‘zijn’ bijzondere curator een mening doorgeeft aan de rechter die afwijkt van de mening van het kind zelf.³³

Het daaraan ten grondslag liggende (paternalistische) uitgangspunt -de mening van het kind en diens belangen zijn tegenstrijdig- is (in beginsel) bovendien onjuist.³⁴

Jeugdrechtsadvocaat als bijzondere curator

In artikel 1:250 BW is bepaald dat een bijzondere curator het kind in en buiten rechte moet vertegenwoordigen. Dit pleit voor de benoeming van een advocaat tot bijzondere curator,³⁵ aangezien alleen een advocaat bevoegd is het kind in rechte te vertegenwoordigen en processuele handelingen te verrichten.³⁶ Volgens het VN-Kinderrechtencomité heeft een kind passende juridische bijstand nodig wanneer diens belangen formeel worden beoordeeld en vastgesteld door een rechter, zoals in (familie- en) jeugdbeschermingsprocedures het geval is.³⁷ Dit is ook vastgelegd in de *Guidelines on Child-Friendly Justice*³⁸ en de *Guidelines on Children in Contact with the Justice System*.³⁹

De verplichting een kind te voorzien van juridische bijstand kan naar de mening van het NJCM het best worden ingevuld door zowel, via aanpassing van artikel 1:250 BW, de toepassingsgronden uit te breiden als door een familie-of jeugdrechtsadvocaat tot bijzondere curator te benoemen.⁴⁰ Dit bijt elkaar niet: een advocaat is immers onafhankelijk en partijdig en verplicht de mening van het kind

³¹ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 36 en General Comment 14, par. 90. Het VN-Kinderrechtencomité herhaalt dit in een uitspraak op basis van OPIC: *B.J. and P.J v. Czechia*, 15 May 2023, CRC/C/93/D/139/2021.

³² Rapport ‘Kind in proces’, p. 264 en Doek J., ‘De bijzondere curator: een ‘counsel for the child’ of een instrument van de rechtbank?’ In: Smits V., De Jong R., Van der Linden A., In verbondenheid. Opstellen aangeboden aan professor mr. Paul Vlaardingerbroek ter gelegenheid van zijn emeritaat, Deventer: Wolters Kluwer 2017, 221-234. Ook: Raad van Europa, *Convention on the Exercise of Children’s Rights*, 1996, artikel 10.

³³ Lundy L., Tobin J., Parkes A., *Art.12. The Right to Respect for the Views of the Child*, in: Tobin J., (Ed.), *The UN Convention on the Rights of the Child: A Commentary*, 2019.

³⁴ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 12, par. 74. Zie hierover ook Mol C., *The Child’s Right to Participate in Family Law Proceedings according to International and European Human Rights Law. Represented, Heard or Silenced?*, p. 379.

³⁵ Een bijzondere curator moet ofwel een familie-of jeugdrechtsadvocaat, ofwel een gedragsdeskundige of familiemediator zijn, zie Stichting Bijzondere Curator Nederland (Stichting BCN), <https://stichtingbcn.nl/vereisten-en-registratieprocedure-voor-bijzondere-curatoren-art-1212-bw-en-of-art1250-bw/>.

³⁶ Een bijzondere curator die geen advocaat is, moet een advocaat inschakelen voor het verrichten van processuele handelingen.

³⁷ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 14, par. 96.

³⁸ Raad van Europa, Comité van Ministers, *Guidelines on Child Friendly Justice* (2010), par. 38 en 102, <https://rm.coe.int/16804b2cf3>.

³⁹ *Guidelines on Children in Contact with the Justice System*, par. 3.3.1-3.3.6.

⁴⁰ Rapport ‘Kind in proces’, p. 263.

accuraat aan de rechter over te brengen, 'ook als dat wellicht vanuit het oogpunt van het belang van het kind niet het meest verstandig is.'⁴¹

Verder kan een gespecialiseerde advocaat-bijzondere curator het kind zowel voorafgaand, tijdens als na de procedure de nodige psychologische ondersteuning bieden en het kind informeren en adviseren over de daarmee samenhangende juridische aspecten.⁴²

Mocht de rechter het daarnaast, in het kader van de te maken belangenafweging, noodzakelijk vinden te worden geadviseerd over welke beslissing in het belang van het kind zou zijn, dan dient daarvoor een onafhankelijke expert te worden benoemd of een tweede bijzondere curator, ook wel *best interests representative*⁴³ genoemd (in het Nederlands belangenbehartiger).⁴⁴ Er zou in dat geval sprake zijn van een tandem van bijzondere curatoren: een familie- of jeugdrechtsadvocaat als vertegenwoordiger van de mening van het kind en een gedragsdeskundige of familiemediator als expert.⁴⁵ Een dergelijke tweede bijzondere curator zou ook kunnen worden benoemd als het gaat om kinderen die te jong zijn om te worden gehoord, niet in staat zijn hun mening te geven of die ervoor kiezen geen mening te geven.⁴⁶

C. Kosteloze rechtsbijstand voor kinderen

Een bijkomend voordeel van het standaard benoemen van een advocaat-bijzondere curator is dat kinderen op deze wijze kosteloze rechtsbijstand ontvangen, waarop ze op grond van bovengenoemde *Guidelines* overigens ook recht hebben. Over (kosteloze) rechtsbijstand aan kinderen is in het wetsvoorstel echter niets opgenomen, hoewel kinderen ten opzichte van andere betrokkenen in kinderbeschermingsprocedures een kennis- en vaardigheidsachterstand hebben.⁴⁷ Bovendien hebben ze in het algemeen geen zelfstandig recht op kosteloze dan wel gesubsidieerde rechtsbijstand én niet de middelen om hun advocaat zelf te betalen. Het betekent dat ze ofwel op hun ouders zullen moeten terugvallen, hetgeen botst met de onafhankelijke positie van een advocaat,⁴⁸ ofwel dat ze moeten afzien van rechtsbijstand. Dit laatste is onverenigbaar met het beginsel van *equality of arms* dat, zoals de toelichting op het wetsvoorstel terecht stelt, ook geldt voor kinderen.⁴⁹

⁴¹ Tussenrapportage, p. 24. Op deze zinsnede volgt: 'Omdat een bijzonder[e] curator neutraler is, doet dit probleem zich daarbij minder voor.' Dit illustreert de met artikel 12 lid 2 IVRK strijdige taakopvatting.

⁴² In deze zin ook: *Guidelines on Children in Contact with the Justice System*, par. 3.3.1-3.3.6, including *recommendations and comments*.

⁴³ Lundy L., Tobin J., Parkes A., Art.12. *The Right to Respect for the Views of the Child*. Ook: Bruning M., Mol C., *Child Participation in International and Regional Human Rights Instruments*, in: Schrama W., Freeman M., Taylor N. (Eds.), *European Family Law* (p. 13-40).

⁴⁴ Het valt overigens op dat het gebruik van deze term niet altijd even consistent is: zo staat in 'Kind in proces' op p. 263 dat een bijzondere curator een belangenbehartiger en procesondersteuner voor het kind zou moeten zijn, en op p. 264 dat de bijzondere curator voor minderjarigen van twaalf jaar en ouder niet zelf invulling moet geven aan de belangen van het kind en deze moet behartigen, maar als advocaat de mening van de minderjarige juist dient te vertegenwoordigen. Het NJCM gaat uit van de juistheid van hetgeen op p. 264 staat.

⁴⁵ Ook deze kan niet volstaan met het schrijven van rapporten en het bijwonen van zittingen, zie EHRM *NT S and Others v Georgia*, App. No. [71776/12](#) (2016).

⁴⁶ VN-Kinderrechtencomité, General Comment 14, par. 44.

⁴⁷ Zie onder 3.4.1. Rechtsbijstand voor ouders in kinderbeschermingsprocedures.

⁴⁸ *Guidelines on Child Friendly Justice*, par. 103.

⁴⁹ Ook: commissie-Van Doijeweert, par. 2.3.6.3 en *Guidelines on Children in Contact with the Justice System*, par. 3.3.1-3.3.6.

Uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging

Het wetsvoorstel kent in procedures rondom uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging aan ouders het recht op kosteloze rechtsbijstand toe. Volgens de *Guidelines on Child-Friendly Justice* gelden voor kinderen dezelfde of zelfs soepelere voorwaarden als voor volwassenen.⁵⁰

Als kinderen niet standaard door een advocaat-bijzondere curator (kunnen) worden bijgestaan, zoals het NJCM bepleit,⁵¹ dan zou elke zelfstandige rechtsingang van kinderen gepaard moeten gaan met het recht op kosteloze rechtsbijstand. Op zijn minst zouden kinderen recht moeten hebben op kosteloze rechtsbijstand in procedures rondom uithuisplaatsing en gezagsbeëindiging. Dit betekent dat aan artikel 800 lid 4 en 5 Rv⁵² dient te worden toegevoegd: ten behoeve van de minderjarige op wie de zaak betrekking heeft. In lijn met de in het wetsvoorstel opgenomen aanpassing van het hoorrecht zou hieraan, hoewel het IVRK geen leeftijdsgrens stelt, kunnen worden toegevoegd: (de minderjarige) van acht jaar en ouder. Hetzelfde geldt m.m. voor het voorgestelde artikel 800a Rv.

D. Meer waarborgen bij perspectiefbesluiten

Een specifiek punt van zorg betreft de perspectiefbesluiten, die in de praktijk een grote impact hebben op kinderen en hun ouders. Deze besluiten bepalen in feite of een kind nog uitzicht heeft op hereniging met zijn of haar ouder(s) en zijn daarmee van cruciale invloed op de toekomst en het welzijn van het kind. Het is zorgwekkend dat dergelijke besluiten vaak worden genomen zonder een expliciete wettelijke basis en zonder voldoende waarborgen voor een zorgvuldige en transparante besluitvorming.

Hoewel het wetsvoorstel beoogt meer duidelijkheid te scheppen over perspectiefbesluiten, ontbreekt nog steeds een sluitend juridisch kader dat de rechten van kinderen en ouders effectief beschermt. Momenteel hebben betrokkenen beperkte mogelijkheden om een dergelijk besluit aan te vechten of om een onafhankelijke rechterlijke toetsing te laten plaatsvinden. Dit staat op gespannen voet met artikel 8 EVRM, dat het recht op gezinsleven waarborgt, en met artikel 12 IVRK, waarin is vastgelegd dat kinderen het recht hebben om te worden gehoord in procedures die hen aangaan.

Wij pleiten daarom voor een wettelijke verankering van het perspectiefbesluit, waarbij niet alleen duidelijke toetsingscriteria worden vastgelegd, maar ook een verplichte rechterlijke toetsing voordat een dergelijk besluit definitief wordt. Daarnaast moet worden gewaarborgd dat kinderen in deze procedures daadwerkelijk worden betrokken en hun mening op een passende wijze wordt

⁵⁰ *Guidelines on Child-Friendly Justice*, para. 38. Zie ook EHRM *M and M v Croatia*, App. no. [10161/13](#) (2015).

⁵¹ Anders: rapport 'Kind in proces': daarin wordt aanbevolen kinderen ouder dan twaalf jaar te laten bijstaan door een advocaat en kinderen jonger dan twaalf jaar door een bijzonder curator.

⁵² Het NJCM kan het voorgestelde lid 6 van artikel 800 Rv: 'De aanwijzing op grond van dit artikel eindigt na de mondelinge behandeling van de aanstonds afgegeven machtiging tot uithuisplaatsing', niet direct rijmen met deze zin uit de toelichting op het wetsvoorstel: 'Na afloop van de zitting is rechtsbijstand van belang omdat de advocaat de uitspraak van de kinderrechtser kan uitleggen en ouders kan informeren over mogelijke vervolgstappen.'

meegewogen. Een onafhankelijke jeugdrechtsadvocaat-bijzondere curator kan hierin een essentiële rol spelen. Door deze waarborgen op te nemen wordt niet alleen recht gedaan aan de internationale verplichtingen van Nederland, maar wordt ook de rechtspositie van kinderen daadwerkelijk versterkt. Dit draagt bij aan een transparant en eerlijk systeem waarin de belangen van het kind centraal staan.

Tot slot

Wij verzoeken u deze punten mee te nemen in de verdere behandeling van het wetsvoorstel Wet versterking rechtsbescherming in de jeugdbescherming. De Werkgroep Jeugdrecht van het NJCM is graag bereid om hierover met u in gesprek te gaan.

Hoogachtend,

Kavita Hira, Voorzitter NJCM

Aysel Sabahoglu, Voorzitter werkgroep Jeugdrecht

Mieke Breedijk, lid werkgroep Jeugdrecht

Anouk van Beijsterveldt, lid werkgroep Jeugdrecht